

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 3.

Juni 1932

30te årgang.

Redigert av Det Norske Myrselskap ved sekretær, torvingeniør A. Ording.

BEITEKULTUR I HØIFJELLET

Av forsøksleder Håkon Foss.

INNOVER høifjellsvidda, i høider mellem 7—800 og 11—1200 m. o. h. ligger fjellbygdenes setergrenner, spredt over meget store områder. Terrenget omkring kan være så mange slags. Undertiden ligger setrene

Fig. 1.

ved foten av større fjellmasser eller under små knauser, men oftest finner man dem på sydskråningen av morenerygger og høidedrag. De løse jordlag består av morene- og skreddannelser med myrer innimellem. Fastmarken varierer sterkt — fra tettpakket steinur, ofte dekket og gjemt av et mose- lag, til den rene fine sand eller leirkvabb med mer eller mindre blokkestein i.

Undertiden finner man ganske store arealer fastmarksjord som ikke er verre belemet med stein enn at den kunde dyrkes. Men når der tales om kultivering i fjellet, er det likevel først og fremst *myrene* man tenker på. For i de fleste setertrakter er der tilsammenlagt veldigt vidder av myr.

Fig. 2.

Myrene her er overveiende grasmyr, dannet av star og andre halvgras og forskjellige grasarter. Ofte er de dannet på heldende underlag så de har naturlig fall. De er da gjerne også grunne, så de er forholdsvis lette å tørrlegge. Myrmassen er gjerne ganske sterkt formuldet, og da slike myrer som regel blir oversvømt hver vår, er de ofte ikke så lite sandblandet. Alt dette gjør jo at disse myrene er godt skikket til opdyrking.

I flere år er der arbeidet for at man skulde ta fatt på å dyrke op myrene i fjellet, fortrinnsvis til høiavl. Men videre fart er der ennu ikke kommet i dette arbeide, og man har derfor heller ikke videre erfaring å bygge på. Men jeg skal ganske kort referere resultatene av et forsøk vi har gående ved Statens forsøksstasjon for fjellbygdene.

I 1924 fikk vi utvist ca. 15 dekar av de såkalte Bjønnhaugmyrene i Øystre Slidre statsalmenning, 2—3 km. fra forsøksgårdens seter. Disse myrene danner en flere hundre mål stor sammenhengende flate i 950—1000 m. høide o. h. Terrenget omkring er også nokså flatt, åpent og trebart og derfor nokså værhardt. Myren var ved grøftingen ca. 60 cm. dyp, og blev grøftet med åpne grøfter med 20 m. avstand. Dette har vist sig tilstrekkelig. Lukning av grøftene er vanskelig her inne, fordi man må så langt efter lukningsmateriale.

Efter at myren var tørket noe, blev dvergbjørk og vajer revet op og de største tuer hakket av. Bearbeidningen er gjort bare med fjærharv. For det meste blev der ikke harvet mer enn at storparten av staren stod igjen, bare på de stykker som skulde brukes til engvekstforsøk blev der harvet helt svart.

Hvert år er en teig behandlet på denne måte og sådd til med en allsidig engfrøblanding, mest av hjemmeavlet frø. I alle år har frøet spirt godt, og plantene har også klart vinteren godt, så stykket nu gir riktig

Fig. 3.

bra avling, ofte bedre enn seterløkken som er oplendt og har vært gjødslet gjennom lange tider. Som gjødsling på myren har vi i de senere år brukt nitrophoska i mengder på 15—18 kg. pr. dekar.

Et engvekstforsøk, som nu er høstet i 3 år, viser i gjennomsnitt følgende avlingsresultater:

a) Timotei	404 kg. høi pr. da.	✓
b) Engrevehale	376 »	—»—
c) Strandrør, sådd	341 »	—»—
d) — plantet	241 »	—»—
e) Blanding	378 »	—»—

Det må bemerkes at strandrøret ikke har gjort sig synderlig gjeldende på sine ruter. Der det var sådd utgjorde det i 1931 bare 5—10 pst. av avlingen, og der det var plantet ca. 20 pst. Resten på disse ruter er overveiende små grasarter som er kommet av sig selv, hvein er en av de viktigste. Timoteien var på sine ruter i 1931 ennu bortimot ren, og revehalen praktisk talt helt ren. Som man ser har timoteien gitt størst avling. Men dens overvekt over revehalen skriver sig vesentlig fra det varme år 1930. Da gav den 668 kg. høi pr. da. I den allsidige blanding e) er det også timoteien og revehalen som er dominerende. En rekke andre grasarter bør naturligvis prøves her. Men dette viser iallfall at timoteien ikke er så lite hårdfør som mange mener.

Et gjødslingsfelt, anlagt på mindre sterkt harvet myr med isåning av allsidig blanding, er nu høstet i 5 år og viser følgende gjennomsnitts-avlinger:

a) Ugjødsl.	28 kg. høi pr. da.
b) 40 kg. superf.	57 » —»—
c) 40 » — + 20 kg. kaligj.	74 » —»—
d) 40 » — + 20 » — + 30 kg. salp. ..	273 » ✓ —»—

Gjødseletslaget er som man kunde vente sig: Myren trenger allsidig gjødsling for i det hele tatt å gi noen avling. Og kvelstoffet synes å være det nødvendigste næringsstoff. Når den allsidige gjødsling ikke har gitt mer enn 273 kg. i gjennemsnitt, så skyldes dette at plantebestanden på dette feltet var mindre god fra begynnelsen. I 1931 var avlingen på disse ruter praktisk talt den samme som for timoteien på engveksfeltet og som efter tilsvarende gjødsling på seterløkken, omkring 360 kg. høi pr. da.

Det er interessant å se hvordan plantebestanden har tilpasset sig efter gjødslingen. De nedenfor gjengitte tall er avlingsandelen av vedkommende art i prosent på gjødslingsfeltet i 1931.

a) Ugjødsl.	0 kløver,	0 timotei,	17 and. gras,	83 star.
b) Fosfat	5 —	2 —	43 —	50 —
c) Fosf.-kali	44 —	4 —	38 —	14 —
d) Fosf.-kali-salp.	6 —	23 —	69 —	2 —

På de ugjødselede ruter er stargraset helt dominerende, og der er praktisk talt ingen timotei. Etterhvert som gjødslingen blir bedre (allsidigere) minker staren, og timotei og andre grasarter øker. Ved fullgjødsling er staren blitt praktisk talt helt borte. Også på denne høitliggende myren har vi fått den karakteristiske kraftige utvikling av kløver (rød- og hvitkl.) efter tosidig fosfat-kali-gjødsling. I 1931 er der som avlingsandel notert hele 44 pst. kløver på disse ruter, men avlingen er jo minimal. Det må erindres at denne myren hverken er sandkjørt eller kalket.

Dette forsøk kan iallfall tjene som et eksempel på, at det går an å få til bra eng på skicket høifjellsmyr. Man må kunne gå ut fra, at avlingen vil øke med årene, efterhvert som myren formuldner og gjødseles op. På den andre siden er det jo mulig at plantedekket må fornyes, og at man da må gå grundigere til verks med bearbeidningen. Motorfreseren vilde være et ideelt redskap til dette, men den faller dessverre for kostbar å anskaffe til dette øiemed.

Noen få kjemiske analyser av timotei og revehale fra feltet viser, at høiet har vel så høit proteininnhold der inne som hjemme på gården, men innholdet av kvelstoffri ekstraktstoffer er lavere.

Som nevnt har man først og fremst tenkt på høiavl, når der var tale om kultivering i fjellet. Forholdene har vært, og er nok tildels ennu slike, at det er tilgangen på vinterfôr det skorter mest på. Men der kan nok også bli tale om kultivering til beite. Setermelken er som bekjent både mere konsentrert og verdifullere enn annen melk. Og det vilde ikke være av veien om fjellbygdene i tider som nu søkte å dra sig mere fordel av dette forhold enn tilfellet er.

Fig. 4.

Det er en kjent sak at nybære og høitmilkende kyr ikke kan holdes oppe i full melkeydelse på seteren. For en del skyldes vel dette de mere umilde værforhold i fjellet. Men beitet er nok også ofte skralt nok, og dyrene må som regel gjøre meget lange dagsmarsjer for å få i sig det de trenger. Det kan neppe være tvil om, at man ved kultivering omkring setrene vil kunne øke melkeavkastningen betydelig.

Det avgjørende spørsmål blir naturligvis om det kan lønne sig. Alt som skal gjøres i fjellet blir forholdsvis kostbart. Det er jo forresten ikke minst tilfelle med høibergingen der inne. Enhver ny utgiftspost vil, som rimelig kan være, bli sett på med skepsis. Der er jo også vanskeligheter av rettighetsmessig art. Utenfor seterløkkene er som regel all bruksrett felles, og må også i regelen utnyttes i fellesskap.

I og for sig tror jeg nok myrene vil være godt skikket til beite, når de er blitt faste nok. Da vil tråkket bare være til gagn, og gjødselen vil også komme bedre til nytte. På den andre siden vil ikke myrene være istand til å gi særlig *tidlig* beite. Man måtte i tilfelle ved siden av søke å få kultivert noe sydvendt oplendt jord som kunde komme tidlig i vekst, da også det naturlige beite gjerne er skralt i begynnelsen av setertiden.

Men alle disse vanskeligheter er naturligvis ikke verre enn at de kan overvinnes. Jeg tror det vilde være på sin plass om det offentlige kunde gi noen økonomisk støtte til kultiveringsarbeider i fjellet, iallfall til forsøksmessige arbeider som kunde skaffe erfaring om disse problemer. Jeg tenker da på større arbeider i forbindelse med den almindelige økonomiske seterdrift. Får man først arbeidet utført, vil det ikke være vanskelig å konstatere virkningen: Og blir virkningen god, vil tiltaket bre sig litt efter litt av sig selv.

Det kunde kanskje være på sin plass, at de spesielt interesserte fag-institusjoner samarbeidet om undersøkelsen av disse problemer, som uten tvil er av den største betydning for de nu så vanskelig stilte fjellbygder.

Haakon Foss.

TORVSTRØMATTER MOT TELEDANNELSE I JERNBANELEGEMER OG VEIER

ET spørsmål, som i de siste år har interessert torvmenn meget, er anvendelsen av torvstrø for å forhindre teleskader ved jernbanelogemer og veier. Vi hadde i våre Meddelelser hefte nr. 1—1931 en artikkel av ing. H. Dahle om torvmatter anvendt i jernbanelogemer.

Forsøkene hermed pågår fremdeles, og i innberetning til Statsbanene for 1931 til 32 meddeler ing. H. Dahle følgende: De siste forsøk omfatter 16 forskjellige felter til en samlet lengde av 720 m. banelogeme. Der blev kun nedlagt matter 25 cm. tykke (vertikalt mål). Disse blev for en vesentlig del levert fra Rismyra torvstrøfabrikk ved Steinkjer, forøvrig fabrikkasjonsmåte og mattestørrelse som tidligere anvendte matter.

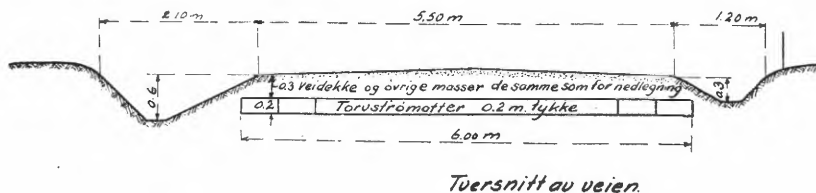

Fig. 1.

Der blev variert mellom 4 profiler, som er omtalt i ing. Dahles ovennevnte artikkel (i nr. 1 for 1931 av våre meddelelser). I 1931 er prøvet et nytt noget endret profil, som figur 1 viser.

Enkelte matter er lagt 30 cm. og enkelte 20 til 40 cm. tykke.

Vinteren 1930—1931 hadde gjennengående sterk kulde gjennom hele sesongen helt til siste halvdel av april måned. Nedbøren, som utelukkende var sne, nærmest svak. Televirkningene antok derfor dimensjoner, som de alle verste. Alle dreneringer (masseutskiftninger) blev satt på en hård prøve. Mattene var overalt gjennomfrosne, og frosten trengte også mer eller mindre ned under mattene. Med undtagelse av ved 2 av prøvefeltene var teleløftningen helt uvesentlig. Skoring forekom ikke utenfor et av feltene i et par skinnelengder.

Konklusjonen av ing. H. Dahles innberetning er:

Det kan fastslås, at metoden med torvmatter har vist meget gode resultater. På 720 m. banelogeme var det kun 20—30 m., som måtte skores.

Man bør ikke bruke matter under 25 cm. og ikke over 40 cm.